

УДК 338.1:005.336.4:658:004.383.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/35.18>**Чернявський І.Ю.**

кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів та природокористування України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0440-9578>

ПРІОРИТЕТНІ ОРІЄНТИРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті уточнено, що інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери – це процес перетворення знань, навичок, досвіду та нематеріальних активів в економічну цінність, розглянуто успішні приклади інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери, що дозволило викрити ключові аспекти вдалого її проведення, виявлено специфічні проблеми, які ускладнюють процес інтелектуальної капіталізації для аграрних підприємств. Опираючись на пропозиції науковців та власні дослідження і спостереження, обґрунтовано з врахуванням нових реалій цифрової економіки та післявоєнного відновлення, пріоритетні орієнтири інтелектуальної капіталізації для підприємств аграрної сфери та необхідні заходи для їх впровадження. Наголошено, що формування відповідної стратегії та реалізація конкретних заходів стануть запорукою успішного відновлення та розвитку підприємств аграрної сфери України в післявоєнний період.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, підприємства аграрної сфери, цифрова економіка, капіталізація, пріоритетні орієнтири.

Постановка проблеми. Післявоєнний період для України буде часом глибоких трансформацій та необхідності відновлення економіки, де аграрна сфера відіграватиме ключову роль. У цьому контексті, інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери стає не просто бажаною, а життєво необхідною умовою для забезпечення їх конкурентоспроможності, сталого розвитку та продовольчої безпеки країни. Свою позицію, обґрунтуємо наступним:

- війна завдала значних збитків сільськогосподарській техніці, складським приміщенням, логістичній інфраструктурі та іншим ключовим елементам, а інтелектуальна капіталізація, зокрема через розробку та впровадження інноваційних технологій та рішень, дозволить не просто відновити, а й модернізувати підприємства аграрної сфери, зробивши їх більш ефективними та стійкими до майбутніх криз;

- відновлення вимагатиме значних фінансових впливів, а інтелектуальна капіталізація, дозволить підвищити інвестиційну привабливість підприємств аграрної сфери за рахунок впровадження ефективних бізнес-моделей, якісного управління та інноваційних продуктів;

- війна призвела до відтоку кадрів, у тому числі кваліфікованих спеціалістів, а інтелектуальна капіталізація, через навчання, перекваліфікацію, залучення молодих спеціалістів, а також впровадження систем управління знаннями дозволить подолати кадровий дефіцит та підвищити продуктивність праці;

- активні бойові дії зумовили забруднення ґрунтів, пошкодження систем зрошення, мінування територій, що негативно позначилося на посівних площах та врожайності, інтелектуальна капіталізація, через застосування точного землеробства, оптимізацію використання ресурсів, розробку адаптивних сортів та гібридів, дозволить підвищити продуктивність та забезпечити продовольчу безпеку країни;

- Україна історично вважається великим експортером аграрної продукції, і, збереження та збільшення

цього потенціалу є важливим для відновлення національної економіки, а, саме, інтелектуальна капіталізація, зокрема через покращення якості продукції, забезпечення її відповідності міжнародним стандартам, розробку нових ринків збуту, сприятиме збільшенню експортних надходжень;

- війна посилила екологічні проблеми, такі як забруднення ґрунтів, водних ресурсів, знищення лісів, а інтелектуальна капіталізація, через впровадження екологічно чистих технологій, органічного землеробства, управління відходами, сприятиме підтримці екологічної стійкості аграрної сфери;

- зміни клімату стають все більш відчутними, і аграрний сектор є одним з найбільш вразливих, а інтелектуальна капіталізація, через розробку адаптивних сортів, технологій управління водними ресурсами, систем захисту від стихійних лих, дозволить мінімізувати негативний вплив змін клімату;

- світовий ринок аграрної продукції стає все більш конкурентним, а інтелектуальна капіталізація, через впровадження інновацій, покращення якості продукції, оптимізацію ланцюгів постачання, дозволить українським підприємствам аграрної сфери успішно конкурувати на міжнародному рівні, окрім того, розвиток інтелектуального капіталу є важливим чинником залучення іноземних інвестицій та трансферу передових технологій в аграрну сферу;

- підприємства аграрної сфери є основним джерелом доходу для багатьох сільських громад, тому їх інтелектуальна капіталізація, сприятиме створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя сільського населення та розвитку сільських територій. Вищезначене, пояснює необхідність та важливість визначення пріоритетних напрямів інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інтелектуальної капіталізації різних суб'єктів господарювання активізувала наукові пошуки та роз-

ширила дискусійне поле для багатьох учених. Цікаві дослідження та обґрунтовані пропозиції представили: Багацька К. В. [1], Бутнік-Сіверський О. Б. [2] Гудзь О. С. [3], Прокопенко Н. С., Харковина О. Г. [3], Климович Н. І. [4], Макарова Г. С. [5], Перерва П. Г. Маслак М. В., Свишова Н. С. [6], Побурко О. Я. [7], Пронько Л. М. [8], Собко О. М. [9], Чугрій Н. А. [10], Ящишина І. В. [11], Edvinsson L. [12], Huang C. J., Liu C. J. [13], Stewart T. A. [14] та інші. Водночас, зауважимо, що нові реалії цифрової економіки та післявоєнного відновлення вимагають нових глибоких досліджень та рекомендацій щодо визначення пріоритетних орієнтирів інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки

Метою статті є визначення пріоритетних орієнтирів інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери з врахуванням нових реалій цифрової економіки та післявоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтелектуальний капітал за ствердженням Т. Стюарта [14, с. 67] „це загальний запас колективних знань, інформації, технологій, навичок, експертизи, інтелектуальної власності, лояльності клієнтів та управління командою, які можуть бути використані для створення цінностей” [14, с. 67]. Л. Едвінсон розширює таке бачення розглядаючи інтелектуальний капітал, як «здатність перетворювати знання і нематеріальні активи на ресурси, що створюють багатство, шляхом примноження людського капіталу на структурний. Це ефект мультиплікатора інтелектуального капіталу» [12]. Н. Климович обґрунтовує, що „інтелектуальний капітал – це наукові та повсякденні знання персоналу підприємства, які здатні створювати високотехнологічну, наукоємну продукцію та збільшують вартість сукупного капіталу підприємства” [4]. П. Перерва зазначає, що „у інформаційний вік все більша частка економічної вартості підприємства пов’язана з нематеріальними активами, причому найбільш важливою їх складовою є інтелектуальна власність” [6 с. 191]. Підтримуючи такий підхід, О. Собко розкриває інтелектуальний капітал, як „взаємодію індивідуальної (капіталу знань і компетенцій), колективної (інноваційного та інформаційного капіталів) та соціальної (публічного та локального капіталів) домінант, що позитивно динамізує процес капіталізації суб’єкта господарювання” [9, с. 276]. Цікаво, що С. Хуанг та С. Лью теж переконують, що „інтелектуальний капітал є критичною силою, яка рухає економічне зростання” [13], і такий рух можливий завдячуючи інтелектуальній капіталізації суб’єктів господарювання. Під капіталізацією І. Ящишина [11] визнає „перетворення певного ресурсу в капітал, тобто використання його з метою отримання додаткової вартості” [11]. Як будь яке явище, сутність капіталізації видозмінювалась з часом, і Л. Пронько розглянув еволюційні етапи трактування сутності „капіталізація” [8, 84–85]. К. Багацька стверджує, що „відповідно до неокласичної теорії фінансів капіталізація, за економічною суттю відповідає теперішній вартості майбутніх очікуваних доходів підприємства. Хоча формули капіталізації підприємства і його ринкової вартості не тотожні, сутність цих категорій є однаковою і вони беруть свій початок від уявлення про теперішню цінність активу на основі очікувань доходів від нього в майбутньому” [1, с. 20]. Г. Макарова переконує, що поняття „капіталі-

зація в самій своїй назві несе рух, динамізм, розвиток і відносно до об’єкта дослідження – підприємства, цей динамізм проявляється і реалізується безпосередньо у вигляді певного процесу» [5, с. 258].

При цьому, О. Побурко [7] стверджував, що капіталізація виконує наступні функції: оцінююча; прогностична; мобілізаційна; розподільча; стратегічна; стимулююча; інформаційна [15, с. 13]. О. Бутнік-Сіверський, розглядає капіталізацію майнових прав інтелектуальної власності, як „вартість майнових права інтелектуальної власності в процесі її комерціалізації, спрямованої на отримання прибутку (доданої вартості). Це є динамічна змінна складової вартості активів, яка відтворює ринкову капіталізацію активів суб’єкта господарювання [2, с. 63], і далі „реальна капіталізація майнових прав інтелектуальної власності – це перетворення вартості майнових прав інтелектуальної власності (нематеріальних активів) у господарському обігу в інноваційний продукт у науковій сфері або інноваційну продукцію у виробничій сфері діяльності або в нову цінність як джерело зростання цієї вартості. [2, с. 65], тобто процес інтелектуальної капіталізації має перетворювати інтелектуальний ресурс у інтелектуальну вартість, яка приносить додаткову вартість. Тобто „із розширенням процесу капіталізації майнових прав інтелектуальної власності пов’язують рух інтелектуального капіталу в напрямі його зростання або здійснення розподілу й використання отриманого прибутку з метою розвитку інтелектуального капіталу суб’єкта господарювання, що впливає на зростання виробництва інноваційного продукту/інноваційної продукції за рахунок залучення більш досконалих інтелектуальних ресурсів, витрат у якість активів, у вартість чистих активів підприємств або у вартість акціонерного капіталу, що забезпечує їх прибутковість і перетворення додаткової вартості в інтелектуальний капітал” [2, с. 66]

Таким чином, інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери – це процес перетворення знань, навичок, досвіду та нематеріальних активів в економічну цінність, що особливо важливо, враховуючи їхню критичну залежність від природних чинників, технологій та ринкових умов. Тобто, інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери включає використання знань, досвіду, інновацій, брендів та відносин з клієнтами для збільшення вартості підприємства та його конкурентоспроможності.

Розглянемо декілька успішних прикладів інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери. Так, компанія Trimble Agriculture пропонує рішення для точного землеробства, які дозволяють підприємствам й фермерам збирати дані про стан ґрунту, вологість, врожайність, використовувати GPS-навігацію для оптимізації обробітку землі та внесення добрив, що сприяє зниженню витрат, підвищенню урожайності, зменшенню негативного впливу на довкілля, покращенню якості продукції, підвищенню конкурентоспроможності, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок знань, алгоритмів аналізу даних, розробки програмного забезпечення й обладнання, досвіду впровадження технологій точного землеробства, комунікацій з науковими установами.

Український Інститут рослинництва імені В.Я. Юр’єва НААН розробляє та пропонує підприємствам і фермерам

нові, високоврожайні сорти зернових культур, адаптовані до кліматичних умов України, що підвищує урожайність, якість зерна, забезпечує незалежність від іноземних постачальників насіння, генерує додатковий прибуток від продажу ліцензій на вирощування сортів, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок нових знань, патентів на сорти рослин, досвіду селекційної роботи, мережі зв'язків з різними аграрними суб'єктами.

Українська компанія „ЕтноПродукт” займається вирощуванням та переробкою органічних продуктів, вони створили сильний бренд, який асоціюється з високою якістю, екологічністю та натуральністю, що забезпечує їм преміальні ціни на продукцію, лояльність споживачів, високу маржу, стабільний прибуток, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок знань та досвіду органічного землеробства, бренду, репутації, відносин з постачальниками та клієнтами, маркетингових стратегій.

Компанія AgroGeneration пропонує підприємствам та фермерам консультаційні послуги з питань агрономії, фінансування, управління ризиками та маркетингу, що дозволяє підвищити ефективність господарювання, лояльність клієнтів, розширити ринки збуту продукції, підвищити розпізнання бренду, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок нових знань в агробізнесі, досвіду консультування, мережі експертів, репутації.

Компанія Farmers Edge використовує дані з різних джерел (супутникові знімки, метеостанції, дані з датчиків у ґрунті) для аналізу та прогнозування врожайності, виявлення проблем на полях та розробки рекомендацій для підприємств і фермерів, що забезпечує підвищення урожайності, зниження витрат, оптимізацію використання ресурсів, нарощення прибутковості, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок нових знань, математичного моделювання, аналізу даних, розробки програмного забезпечення, алгоритмів машинного навчання.

Компанії BioNorma (спеціалізується на розробці інноваційних біопрепаратів для сільського господарства) та BTU Biotech Company (виробник мікробних та ферментних препаратів для захисту рослин, оздоровлення ґрунтів та органічного землеробства) допомагають аграріям підвищувати врожайність, зберігаючи якість ґрунтів, тобто інтелектуальна капіталізація відбувається за рахунок нових знань, вищої якості агропродукції, патентам на технології, досвіду, комунікаціям з інвесторами та урядовими структурами.

Цікаво, що Н. Чутрій [10] у своєму дослідженні „прослідкував історичний ланцюг співвідношення між матеріальними і нематеріальними активами”, і продемонстрував „що з часом таке співвідношення стає нерівним і збільшується – на користь нематеріальних активів” [10].

Таким чином, узагальнимо, що ключовими момен-тами для успішної інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери слід вважати: інвестиції в дослідження та розробки (R&D); захист інтелектуальної власності (патенти, торгові марки); створення сильного бренду та репутації; розвиток партнерських відносин з науковими установами, постачальниками та клієнтами; залучення й утримання кваліфікованих кадрів; активне впровадження цифрових технологій;

постійний моніторинг ринку та адаптація до змін. Впровадження цих стратегічних аспектів дозволить підприємствам аграрної сфери не лише збільшити свою вартість за рахунок інтелектуальної капіталізації, але й стати більш конкурентоспроможними, стійкими до зовнішніх викликів та готовими до майбутніх змін.

Інтелектуальна капіталізація, тобто перетворення знань, досвіду та нематеріальних активів на вартість, є критично важливою для будь-якого підприємства аграрної сфери. Однак, існують специфічні проблеми, які ускладнюють для них цей процес, розкриємо їх:

- інтелектуальний капітал (знання, навички, відносини, репутація) за своєю природою є нематеріальним активом, що робить його важко вимірюваним і оцінюваним, оскільки, складно кількісно визначити вплив певного знання або досвіду на прибутковість господарства;

- аграрні знання є специфічними для окремої місцевості, клімату, типу ґрунту та вирощуваних культур, що ускладнює їх стандартизацію та тиражування;

- відсутність загальноприйнятих універсальних методичних підходів і алгоритмів для оцінки вартості інтелектуального капіталу і відповідно й інтелектуальної капіталізації в аграрній сфері;

- переважно, підприємства аграрної сфери все ще орієнтуються на традиційні підходи, концентруючись на матеріальних активах (земля, техніка, врожай) і недооцінюють значення знань, інновацій, технологій, комунікацій та відносин;

- мало керівників підприємств аграрної сфери мають достатній рівень знань про інтелектуальний капітал, його потенціал, цінність інтелектуальної капіталізації для підвищення конкурентоспроможності;

- часто підприємства аграрної сфери зосереджені на короткострокових результатах (урожайність, ціна продажу), не приділяючи достатньо уваги довгостроковим інвестиціям у знання та розвиток інтелектуального капіталу;

- багато підприємств аграрної сфери не мають чіткої структурованої системи управління знаннями (їх збору, зберігання, поширення та використання), знання часто зберігаються лише в головах окремих працівників і губляться при їх звільненні;

- відсутня культура обміну знаннями між працівниками через недостатню мотивацію, спеціалісти неохоче діляться інформацією, побоюючись втрати своєї цінності або позиції;

- недостатня кількість ефективних каналів комунікації між різними підрозділами та працівниками ускладнює обмін досвідом і знаннями;

- підприємства аграрної сфери, особливо малі та середні, часто стикаються з фінансовими обмеженнями, що лімітує їхні можливості інвестувати в дослідження, розробки та навчання персоналу;

- інвестиції в аграрні дослідження та розробки пов'язані з високим рівнем ризику, оскільки результати можуть бути непередбачуваними, оскільки залежать від багатьох чинників (погода, хвороби, шкідники тощо);

- недостатня державна підтримка наукових досліджень і розробок в аграрній сфері стримує розвиток інновацій та інтелектуальну капіталізацію підприємств;

- у деяких регіонах аграрна професія вважається менш престижною порівняно з іншими галузями, що ускладнює залучення молодих та талановитих фахівців;

- оплата праці в аграрній сфері, особливо для робітничих спеціальностей, часто є нижчою, ніж в інших секторах економіки, що призводить до відтоку кваліфікованих кадрів;

- мало підприємств аграрної сфери пропонують можливості для навчання, підвищення кваліфікації та кар'єрного росту, що знижує мотивацію працівників до розвитку свого інтелектуального капіталу;

- захист інтелектуальної власності в аграрній сфері (наприклад, нові сорти рослин, породи тварин, технології вирощування) є складним і дорогим процесом;

- відсутність чітких нормативів та регламентів, що регулюють питання інтелектуального капіталу в аграрній сфері та забезпечують їх захист.

Тобто, інтелектуальна капіталізація є важливим чинником для підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємств аграрної сфери, тому, розв'язання вищезазначених проблем потребує комплексного підходу, включаючи підвищення усвідомлення важливості інтелектуальної капіталізації, впровадження систем управління знаннями, збільшення інвестицій в дослідження та розвиток, створення стимулів для залучення та утримання кваліфікованих кадрів, а також удосконалення правової бази.

Опираючись на пропозиції науковців [2, 3, 6, 7, 10, 11] та власні дослідження і спостереження, визначимо з врахуванням нових реалій цифрової економіки та післявоєнного відновлення, пріоритетні орієнтири інтелектуальної капіталізації для підприємств аграрної сфери та необхідні заходи для їх впровадження:

- навчання та розвиток персоналу, зокрема впровадження новітніх агротехнологій, точного землеробства, сталого землеробства, органічного виробництва та управління ризиками, для чого необхідно: проведення внутрішніх та зовнішніх тренінгів, семінарів, майстер-класів для агрономів, механізаторів, операторів обладнання, менеджерів та інших працівників; залучення молодих фахівців із аграрних ВНЗ та технікумів шляхом стажувань, практик та програм менторства; створення системи мотивації та утримання талановитих працівників; фокус на розвиток soft skills (комунікація, лідерство, командна робота) для покращення внутрішньої взаємодії та співпраці;

- впровадження сучасних технологій, що збільшують продуктивність, зменшують витрати та мінімізують негативний вплив на довкілля, для чого необхідно: інвестувати в точне землеробство (сенсори, дрони, GPS, автоматизовані системи управління технікою); впроваджувати інформаційні системи управління (FMS) для моніторингу посівів, прогнозування врожайності, управління запасами та аналізу даних; використовувати біотехнології (насінництво, селекція, генетичні дослідження для створення стійких до хвороб та шкідників культур); автоматизувати бізнес-процеси (використання роботів для збирання врожаю, обприскування, прополювання); впроваджувати системи управління іригацією для оптимального використання водних ресурсів;

- створення міцних та довгострокових відносин з ключовими клієнтами та постачальниками, для чого необхідно: розробити програми лояльності для постійних клієнтів; забезпечити високу якість продукції та послуг; налагодити ефективні комунікації з клієнтами та партнерами; використовувати CRM-системи для

управління даними; формувати довгострокові контракти з постачальниками; започатковувати спільні маркетингові та дослідницькі проекти з партнерами;

- покращення внутрішніх процесів, організаційної структури та культури підприємства, для чого необхідно: впровадження системи управління якістю; оптимізація логістичних процесів; створення гнучкої та адаптивної організаційної структури; посилення внутрішньої комунікації та командної роботи; розвиток культури інновацій та навчання; створення бази знань підприємства (документація, найкращі практики тощо);

- забезпечити захист інтелектуальної власності та накопичення знань, патентування нових сортів, технологій та розробок, захист комерційних таємниць, для чого необхідно: оформлення патентів на нові сорти рослин, технології вирощування, механізми та обладнання; реєстрація торгових марок та географічних зазначень; створення системи захисту комерційної інформації; ведення баз даних з результатами досліджень та розробок;

- підвищення екологічної та соціальної відповідальності через впровадження екологічно чистих технологій та соціально відповідальної практики, що підвищують репутацію підприємства та залучають інвестиції, для чого необхідно: використання органічних добрив та засобів захисту рослин; збереження ґрунтів та водних ресурсів; перехід на відновлювані джерела енергії; підтримка місцевих громад та соціальних проектів; проведення сертифікації за стандартами сталого розвитку; транспарентність у діяльності та відкрита комунікація з громадськістю.

При цьому, акцентуємо, що для успішного освоєння пріоритетних орієнтирів інтелектуальної капіталізації для підприємств аграрної сфери та необхідних заходів для їх впровадження з врахуванням нових реалій цифрової економіки та післявоєнного відновлення, доцільно:

- розробити чітку стратегію інтелектуальної капіталізації, яка відповідає цілям та потребам підприємства;

- визначити джерела фінансування для реалізації проектів з інтелектуальної капіталізації (власні кошти, кредити, гранти);

- регулярно оцінювати ефективність впроваджених заходів та вносити корективи у стратегію;

- активно співпрацювати з науковими установами, інноваційними компаніями та іншими аграрними підприємствами.

Успішна інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери дозволить не лише підвищити їх конкурентоспроможність та прибутковість, але й сприятиме сталому розвитку сільського господарства та покращенню якості життя в сільській місцевості.

Підсумовуючи, відмітимо, що визначення пріоритетних напрямів інтелектуальної капіталізації аграрних підприємств у післявоєнний період є стратегічно важливим завданням, яке сприятиме відновленню та модернізації аграрної сфери, забезпеченню продовольчої безпеки країни, підвищенню конкурентоспроможності, розвитку сталого землеробства та підтримці сільських територій. Усвідомлення важливості інтелектуальної капіталізації, формування відповідної стратегії та реалізація конкретних заходів стануть запорукою успішного відновлення та розвитку підприємств аграрної сфери України в післявоєнний період.

Висновки. У статті уточнено, що інтелектуальна капіталізація підприємств аграрної сфери – це процес перетворення знань, навичок, досвіду та нематеріальних активів в економічну цінність, розглянуто успішні приклади інтелектуальної капіталізації підприємств аграрної сфери, що дозволило викрити ключові аспекти вдалого її проведення, виявлено специфічні проблеми, які ускладнюють процес інтелектуальної капіталізації для аграрних підприємств. Опираючись на пропозиції науковців та власні дослідження і спостереження, обґрунтовано з врахуванням нових реалій цифрової економіки та післявоєнного відновлення, пріоритетні орієнтири інтелектуальної капіталізації для підприємств аграрної сфери та необхідні заходи для їх впровадження, серед них: навчання та розвиток персоналу, зокрема впровадження новітніх агротехнологій, точного землеробства, сталого землеробства, органічного виробництва та управління ризиками; впровадження сучасних технологій, що збільшують продуктивність, зменшують витрати та мінімізують негативний вплив на довкілля; створення міцних та

довгострокових відносин з ключовими клієнтами та постачальниками; покращення внутрішніх процесів, організаційної структури та культури підприємства; забезпечити захист інтелектуальної власності та накопичення знань, патентування нових сортів, технологій та розробок, захист комерційних таємниць; підвищення екологічної та соціальної відповідальності через впровадження екологічно чистих технологій та соціально відповідальної практики, що підвищують репутацію підприємства та залучають інвестиції. Наголошено, що визначення пріоритетних напрямів інтелектуальної капіталізації аграрних підприємств у післявоєнний період є стратегічно важливим завданням, яке сприятиме відновленню та модернізації аграрної сфери, забезпеченню продовольчої безпеки країни, підвищенню конкурентоспроможності, розвитку сталого землеробства та підтримці сільських територій, а формування відповідної стратегії та реалізація конкретних заходів стануть запорукою успішного відновлення та розвитку підприємств аграрної сфери України в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Багацька К. В. Еволюція поняття «капіталізація підприємства» в контексті сучасних теорій корпоративних фінансів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 15. С. 19–22.
2. Бутнік-Сіверський О. Б. Теоретичні аспекти капіталізації майнових прав інтелектуальної власності з позиції домінант неоекономіки. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1 (105). С. 59–72.
3. Гудзь О. Є., Прокопенко Н. С., Харковина О. Г. *Розвиток інтелектуального капіталу*: монографія. Львів: ЛігаПрес. 2018. 184 с.
4. Климович Н. І. Еволюція поглядів на поняття «інтелектуальний капітал». *Бізнес-інформ*. 2014. № 2. С. 215–219.
5. Макарова Г. С. Теоретичні підходи до визначення економічної категорії «капіталізація». *Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. № 6. Т. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_6%281%29_49
6. Перерва П. Г. Маслак М. В., Свішчова Н. С. Капіталізація вартісної оцінки виключного права інноваційних технологій на стадії НДДКР. *Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика*: кол. Монографія, заг. ред. О. Д. Витвицька. Київ. Аграр Медіа Груп. 2021. Розд. 2.5. С. 185–196.
7. Побурко О. Я. *Організація управління капіталізацією господарського комплексу*: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04. Львів, 2011. 15 с.
8. Пронько Л. М. Сутність капіталізації, її види та напрями здійснення. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2011. № 2 (53). С. 84–88.
9. Собко О. М. *Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація – функціонування – розвиток*: монографія. Тернопіль: Крок 2014. 360 с.
10. Чугрій Н. А. Роль нематеріальних активів у капіталізації вартості підприємств: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Випуск № 5 (67). С. 204–210.
11. Яцишина І. В. Капіталізація в інноваційній економіці. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка*. 2010. Вип. 10. С. 169–178.
12. Edvinsson L. Developing intellectual capital at Skandia. *Long Range Planning*. 1997. Vol. 20(3), p. 366–373. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/S0024-6301\(97\)90248-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0024-6301(97)90248-X)
13. Huang C. J. & Liu C. J. Exploration for the relationship between innovation, IT, and performance. *Journal of Intellectual Capital*. 2005. 6(2), 237–252. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/1469193051059282>
14. Stewart T. A. *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations*. New York, NY: Bantam Doubleday Dell Publishing Group. 1997. 543 p.

References:

1. Bahatska K. V. (2016) Evoliutsiia poniattia „kapitalizatsiia pidpriemstva” v konteksti suchasnykh teorii korporatyvnykh finansiv [The evolution of the concept of „enterprise capitalization” in the context of modern theories of corporate finance]. *Investitsii: praktyka ta dosvid*. No 15. Pp. 19–22. (in Ukrainian)
2. Butnik-Siverskyi, O. B. (2019) Teoretychni aspekty kapitalizatsii mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti z pozytsii dominanty neoeonomiky [Theoretical aspects of the capitalization of intellectual property rights from the position of the dominant neoeconomy]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. No 1 (105). Pp. 59–72. (in Ukrainian)
3. Hudz O.Ie., Prokopenko N.S. & Kharkovyna O.H. (2018) *Rozvytok intelektualnoho kapitalu* [Development of intellectual capital]: monohrafiia. Lviv: LihaPres. 184 p. (in Ukrainian)
4. Klymovych N. I. (2014) Evoliutsiia pohliadiv na poniattia “intelektualnyi kapital” [Evolution of views on the concept of “intellectual capital”]. *Biznes-inform*. No 2. Pp. 215–219. (in Ukrainian)
5. Makarova H. S. (2014) Teoretychni pidkhody do vyznachennia ekonomichnoi katehorii “kapitalizatsiia” [Theoretical approaches to defining the economic category „capitalization”]. *Ekonomichni nauky. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. No 6. T. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_6%281%29_49 (in Ukrainian)
6. Pererva P. H. Maslak M. V. & Svishchova N. S. (2021) Kapitalizatsiia vartisnoi otsinky vykliuchnoho prava innovatsiinykh tekhnolohii na stadii NDDKR [Capitalization of the valuation of the exclusive right to innovative technologies at the R&D stage].

Upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu: teoriia i praktyka: kol. Monohrafiia, zah. red. O. D. Vytvytska. Kyiv. Ahrar Media Hrup. Rozd. 2.5. Pp. 185–196. (in Ukrainian)

7. Poburko O. Ya. (2011) *Orhanizatsiia upravlinnia kapitalizatsiieu hospodars-koho kompleksu* [Organization of management of the capitalization of the economic complex]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.06.04. Lviv. 15 p. (in Ukrainian)

8. Pronko L. M. (2011) Sutnist kapitalizatsii, yii vydy ta napriamy zdiisnennia [The essence of capitalization, its types and directions of implementation]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seriia: Ekonomichni nauky*. No 2 (53). Pp. 84–88. (in Ukrainian)

9. Sobko O. M. (2014) *Intelektualnyi kapital pidpriemstva: kontseptualizatsiia – funktsionuvannia – rozvytok* [Intellectual capital of the enterprise: conceptualization – functioning – development]: monohrafiia. Ternopil: Krok. 360 p. (in Ukrainian)

10. Chuhrii N. A. (2018) Rol nematerialnykh aktyviv u kapitalizatsii vartosti pidpriemstv: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii [The role of intangible assets in the capitalization of enterprise value: foreign experience and domestic realities]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*. No 5 (67). Pp. 204–210. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/34.pdf. (in Ukrainian)

11. Iashchyshyna I. V. (2010) Kapitalizatsiia v innovatsiinii ekonomitsi [Capitalization in the innovation economy]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Ekonomika*. Vyp. 10. Pp. 169–178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znphnp_eko_2010_10_31 (in Ukrainian)

12. Edvinsson L. (1997). Developing intellectual capital at Skandia. *Long Range Planning*. No 20(3), 366–373. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/S0024-6301\(97\)90248-X](http://dx.doi.org/10.1016/S0024-6301(97)90248-X)

13. Huang C. J. & Liu C. J. (2005). Exploration for the relationship between innovation, IT, and performance. *Journal of Intellectual Capital*. No 6(2), Pp. 237–252. DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/1469193051059282>

14. Stewart T. A. (1997). *Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations*. New York, NY: Bantam Doubleday Dell Publishing Group. 543 p.

Cherniavskyi Ivan

University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

PRIORITY GUIDELINES OF INTELLECTUAL CAPITALIZATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY

The article specifies that intellectual capitalization of agricultural enterprises is the process of transforming knowledge, skills, experience and intangible assets into economic value, considers successful examples of intellectual capitalization of agricultural enterprises, which allowed to reveal key aspects of its successful implementation, identifies specific problems that complicate the process of intellectual capitalization for agricultural enterprises. Based on the proposals of scientists and their own research and observations, the priority guidelines of intellectual capitalization for agricultural enterprises and the necessary measures for their implementation are substantiated, taking into account the new realities of the digital economy and post-war recovery, including: training and development of personnel, in particular, the introduction of the latest agricultural technologies, precision agriculture, sustainable agriculture, organic production and risk management; the introduction of modern technologies that increase productivity, reduce costs and minimize negative impact on the environment; creating strong and long-term relationships with key customers and suppliers; improving internal processes, organizational structure and culture of the enterprise; ensure the protection of intellectual property and the accumulation of knowledge, patenting of new varieties, technologies and developments, protection of trade secrets; increase environmental and social responsibility through the introduction of environmentally friendly technologies and socially responsible practices that enhance the reputation of the enterprise and attract investments. It was emphasized that determining the priority areas of intellectual capitalization of agricultural enterprises in the post-war period is a strategically important task that will contribute to the restoration and modernization of the agricultural sector; ensuring the country's food security, increasing competitiveness, developing sustainable agriculture and supporting rural areas, and the formation of an appropriate strategy and the implementation of specific measures will be the key to the successful restoration and development of agricultural enterprises in Ukraine in the post-war period.

Keywords: intellectual capital, agricultural enterprises, digital economy, capitalization, priority guidelines.

JEL classification: O34, M11, L30